

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BLU – Barnehagelærer utdanning.	Høst 2021 Åpen/ Konfidensiell
Forfatter(e): Grandahl, Malin.	Malin Grandahl signatur forfatter (e)
Kandidatnummer(e): 1355	
Veileder(e): Rognstad, Marius.	
Fagansvarlig: Ree, Marianne. Esmaceli, Sara.	
Tittel: Markering av høytider i barnehagen - spesifisert på markeringen av eid al-fitr. Engelsk tittel: The celebration of holidays in the kindergarten – specified on the celebration of eid al-fitr.	
Emneord: BBLBAC-2 21H	Side tall: 22 + Vedlegg/annet: Ett vedlegg (intervju guide) Stavanger, 11.01.2022 dato/år

Innholdsfortegnelse.

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse.....	2
1.0 Innledning.....	3
1.1 Problemstilling.....	4
2.0 Fag og teori.....	5
3.0 Metode.....	7
3.1 Forskningsetikk.....	8
4.0 Resultat/empiri.....	10
5.0 Drøfting.....	11
5.1 Islam og id al-fitr.....	11
5.2 Krav til de ansatte.....	12
5.3 Tilnærming til mangfold.....	14
5.4 Synliggjøring i hverdagen.....	15
5.5 Rollemodeller og danning.....	16
5.6 Foreldresamarbeid.....	17
6.0 Oppsummering/avslutning.....	19
9.0 Litteraturliste.....	21
10.0 Vedlegg 1.....	22

Markering av høytider i barnehagen.

Spesifisert på markeringen av id al-fitr.

1.0 Innledning.

I denne bachelor oppgaven skal jeg ta for meg markering av høytider i barnehagen. Og mer spesifisert markeringen av id al-fitr. Temaet markering av høytider i barnehagen har jeg vært interessert siden starten av studiet når jeg hadde emnet om religion og samfunn. Allerede på den tiden viste jeg at jeg ville skrive en bachelor rettet inn mot emnet religion og markeringer av høytider. Igjennom teksten vil jeg legge til rette for hvilke teori og pensum litteratur jeg kommer til å bruke i den drøftende delen. Jeg skal også presentere empirien jeg har samlet inn igjennom intervjuene mine. Det er også et eget avsnitt på viktigheten av foreldresamarbeid. Helt til slutt kommer en del hvor jeg skal drøfte forskjellige relevante tematikker, der skal jeg legge litt grunnlag for informasjon om islam og id al-fitr, hvilke krav som er satt til oss ansatte, forskjellige tilnærminger til mangfold, synliggjøring av mangfold i hverdagen, rollemodeller og danning og foreldresamarbeid. Til slutt kommer en avslutning og oppsummering, litteraturliste og ett vedlegg.

Min grunn for valg av problemstilling kommer jeg til å forklare mere i neste del av oppgaven. Men jeg skal også ta for meg noen av faktorene i denne delen. Jeg har egentlig vært interessert i alle temaene jeg skal ta for meg i denne bacheloren og dette startet med at jeg selv var heldig med å vokse opp i en veldig flerkulturell by. Og at jeg i senere tid har blitt veldig inspirert av hvordan de som var ansatte i barnehagen jeg gikk i brukte mangfoldet i barnegruppen som en ressurs. Og hvordan alle markeringene var en stor feiring av den høytiden og livet generelt.

En annen faktor som påvirket mitt valg av problemstilling var, å få være vitne til hvor vanskelig noen barnehager kan ha med å planlegge markeringer i barnehagen. Igjennom praksis fikk jeg være med på å se noen planlegginger av markeringer rundt høytiden id al-fitr, men ingen gjennomføringer av markeringen. Og så at noen barnehager synes denne prosessen kunne være utfordrerne, mens andre barnehager synes det er en spennende og lærerik prosess. Jeg har intervjuet to pedagogiske ledere i to forskjellige barnehager til denne bacheloren. Grunnen til at jeg har valgt id al-fitr spesielt er fordi det er en høytid mange barnehager i Norge har barn som feirer. Og at dette er en høytid som ikke inngår i de høytidene de fleste er vant med å feire, de kristne høytidene. En annen grunn for hvorfor jeg har valgt dette temaet er fordi det er en god del med litteratur og teorier rundt markering av høytider, mangold og foreldresamarbeid. Dette er tre nøkkel ord som kommer til å være relevante og gjennomgående tematikk i denne bacheloren.

1.1 Problemstilling.

Min problemstilling er «*Hvordan kan man synliggjøre mangfoldet gjennom høytidsmarkering i barnehagen?*» Jeg har også valgt med to underspørsmål som skal bidra med å utdype temaene jeg skal ta for meg. Disse underspørsmålene er «*Hvordan kan pedagogiske ledere legge opp til markeringen av id al-fitr i barnehagen?*» og «*Kan markeringen av høytider (id) bidra til at barna utvikler toleranse, respekt og interesse for hverandre?*». Disse underspørsmålene er valgt spesifikt for å fokusere oppgaven inn på markeringen av høytiden id al-fitr i barnehagene. Jeg kunne valgt å skrive om generell markering av høytider i barnehagen, men det ville blitt en for bred oppgave for en bachelor. Og ved å spesifisere det inn på id al-fitr ble det enklere å holde intervjuene. Det blir også enklere å finne relevant teori som er mer spesifikk for oppgaven. Problemstillingen min er heller ikke spesifisert inn på pedagogiske ledere, men jeg valgte fortsatt å bare intervjuer pedagogiske ledere. Dette valgte jeg fordi det er mest relevant i forhold til jobben jeg en dag skal ha, og fordi de har ansvaret for hver avdeling.

Jeg var mye fram og tilbake imellom forskjellige problemstillinger rundt tematikken mangfold og tilhørighet. Fordi det er mange forskjellige problemstillinger og temaer innenfor dette som kunne vært interessant å skrive om. Men endte da opp med den problemstillingen jeg har nevnt tidligere. Dette er fordi jeg ikke ville ta for meg religionen kristendommen fordi

det er den religionen flest kanskje er komfortable med å feire i barnehagen. Det er også den religionen flest mennesker i Norge tilhører og kanskje flest er kjent med. Selv om det kanskje hadde vært mere pensum og teori å finne på kristendommen enn islam.

2.0 Fag og teori.

I rammeplanen er det flere punkter som går på hvordan personalet skal både ha kjennskap til og bruke mangfold som en ressurs. «Personalet skal gi barna kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn som er representert i barnehagen.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.55). Dette sitatet fra rammeplanen viser hvilke forventninger som er satt til personalet. «Barnehagen skal bruke mangfold som en ressurs i det pedagogiske arbeidet og støtte, styrke og følge opp barna ut fra deres egne kulturelle og individuelle forutsetninger.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.9). Jeg har også valgt å bruke dette sitatet fra rammeplanen, fordi det har mer fokus på hvordan vi kan bruke religion og mangfold som en ressurs.

Inkludering defineres som «Inkludering handler om å gjøre noe med helheten slik at alle finner en naturlig plass der.» (Sjøvik, 2014, s. 41).

Det er mange forskjellige definisjoner og teorier knyttet til ordet mangfold. Den tyske filosofen Hannah Arendt sier «... jo flere ulike perspektiver som gjøres synlige, jo mer pålitelig fremstår verden som (Arendt 1996:205).» (Hovdelien, 2017, s. 47). Dette sitatet skrives i sammenheng med at barnehagen burde jobbe med å fremme mangfoldet av perspektiver i barnehagen i denne definisjonen av mangfold.

Morken har også sin definisjon av mangfold «Mangfold rommer mange kategorier, som seksuell legning, klasse, politisk ståsted, funksjonsnivå og individualitet.» (Morken, 2016, s. 169). Denne definisjonen inkluderer ikke religion som en av kategoriene. Men morken skriver senere at det er flere kategorier som kan inkluderes. Og i denne oppgaven velger jeg å bruke denne i lys av mangfold i barnehagen og religion.

En annen tilnærming til mangfold beskrives i boken *Se mangfold!* Her skrives det om to forskjellige måter personalet kan ha en tilnærming til mangfold, problemorientert tilnærming

og ressursorientert tilnærming. Ved å ha en problemorientert tilnærming til mangfold vil det si at en ikke anerkjenner barna og foreldrene som er representert i barnehagens språklige og kulturelle bakgrunn (Gjervan, 2012, s. 63).

Den andre delen av denne teorien er ressursorientert tilnærming, den som de fleste barnehager vil gå ut ifra. Her ses mangfold på som en ressurs for både barna og de voksne. Et flerkulturelt miljø kan brukes som en ressurs i det pedagogiske og felleskapet i barnehagen (Gjervan, 2012, s. 67).

Annerkjennelse er et begrep som er relevant i arbeid med mangfoldet i barnehagen. «Kulturelt mangfold blir også synlig gjennom valg av innhold i barnehagens hverdag ...» (Gjervan et al., 2012, s. 68). Dette kan gjøres igjennom leker, bøker, fortellinger eller annet. Annerkjennelse kan knyttes til flere tematikker, men her knyttes den til arbeidet de ansatte i barnehagen skal gjennomføre ved markeringer av høytider. Og viktigheten av at alle barna og de voksne i barnehagen føler seg anerkjent, sett og hørt på avdelingen og i barnehagen.

Inkluderende fellesskap handler om at alle barnas kulturer og bakgrunner blir inkludert i det flerkulturelle felleskapet som skapes i en barnehage (Gjervan et al., 2012, s. 68). Og dette brukes som grunn for den ressursorienterte tilnærmingen til mangfold. Ved å ha dette som grunnlag i barnehagen

Et begrep som er knyttet til en problemorientert tilnærming til mangfold er monokulturell tradisjon. «Som tidligere nevnt har mye av den pedagogiske praksisen i barnehage og skole tatt utgangspunkt i det norske – altså en monokulturell pedagogisk teori og praksis.» (Gjervan et al., 2012, s. 66). Denne type praksis og teori bygger på en tid hvor det flerkulturelle ikke hadde blitt en del av tankegangen til barnehagene enda, det går på det språklige, kulturelle og religiøse.

I boken *foreldresamarbeid* skrives det om åtte temaer som kan være en hjelp for godt samspill, spesifikt mellom barnehagen og foreldrene. De er delt inn i følelsesmessig og formidling. Formidling og berikelse har fire punkter som omhandler med det didaktiske som kan gjøres. De fire punktene om følelsesmessig kommunikasjon omhandler mye barnet og barnehagelæreren. Punkt nummer tre omhandler å være opptatt av det barnet av opptatt av, her inngår religion og kultur (Glaser, 2019, s. 164 & 165).

«Danning er uttrykk for en prosess og for resultatet av den prosessen.» (Sagberg, 2012, s.14). Denne definisjonen på begrepet danning sier at begrepet kan brukes innenfor både religion og verdier. Det står også at denne prosessen handler om hva det vil si å være et menneske på en god måte, og hvordan mennesket finner fram til dette, og hvem som er med på å påvirke prosessen.

Marc Jans skriver at barns identitetsutvikling handler om samarbeidet og likheten mellom de ulike arenaene barnet skal være på (familien og barnehagen). Men at familien fortsatt er den viktigste arenaen for barnets identitetsutvikling, og derfor er samarbeidet mellom barnehagen og foreldrene ekstra viktig (Hovdelien et al., 2017, s. 50).

Barnehagen har ifølge rammeplanen er ansvar for at høytidene som skal bli markert blir det. Her er nøkkelordet markere, ikke feire for det er en forskjell på de to. Dette er for å forsikre seg om at barnehagene ikke praktiserer en religion, men at barna i barnehagen fortsatt skal lære om de aktuelle religionene for den barnehagen (Hovdelien et al, 2017, s. 82 & 83).

3.0 Metode.

I denne bacheloren har jeg valgt å bruke intervju som metode i min forskningsprosess. Denne metoden valgte jeg fordi jeg ikke har muligheten til å observere en markering av id al-fitr i barnehagen. I perioden jeg har skrevet bachelor feires ikke id al-fitr, så intervju ble da en naturlig metode. Igjennom min forskningsprosess har jeg gjennomført to intervjuer med pedagogiske ledere fra to forskjellige barnehager. Disse intervjuene har vært gjennomført med en intervjuguide (*vedlegg 1*) og som spesifisitet intervjuer. Spesifisitet intervjuer er definert i boken *metode og oppgaveskriving* «Beskrivelser av spesifikke situasjoner og hendelsesforløp innhentes, ikke generelle meninger.» (Dalland, 2020, s. 73.). Jeg valgte denne metoden fordi for å få relevant empiri til denne bacheloren trengte jeg spesifikke hendelser og erfaringer, ikke meninger og tanker. Så ved å gjennomføre intervjuer med en intervjuguide ville jeg forhåpentligvis får svarene jeg trengte.

En annen definisjon på den metoden eller intervjustilen jeg brukte er semistrukturert intervju med intervjuguide. Dette er en måte å gjennomføre intervju på som er mindre strukturert, og

mer som en samtale. Siden mine intervju objekter fikk spørsmålene på forhånd, men intervjuet foregikk mer som en samtale enn et strukturert intervju.

Jeg valgte også at intervjuene skulle gjennomføres ved at intervjuobjektene skulle snakke mesteparten av tiden, men jeg påminte dem om de forskjellige spørsmålene. Dette ga meg også muligheten til å skrive ned ganske mye av det som ble sagt på intervjuene mens de snakket. Jeg valgte også å skrive ned mine tanker rundt intervjuet etterpå, og gjenfortelle intervjuet (anonymisert) til en medstudent for å se om jeg hadde glemt å ta med noen viktige punkter. Disse valgene tok jeg basert på at jeg ikke hadde lov til å ta opp intervjuene, noe som gjorde det vanskeligere å sikre seg at all informasjonen de sa ble tatt med.

Disse to pedagogiske lederne er ansatte i to forskjellige barnehager, som også har ganske forskjellig erfaring med gjennomføring av markeringen av id al-fitr. Metoden jeg brukte for å samle inn empiri var da en intervjuguide (*vedlegg 1*) og intervjuene ble gjennomført over telefon. Begge pedagogene fikk tilsendt spørsmålene jeg skulle stille 24 timer før intervjuene skulle være. Jeg valgte å ta intervjuene over telefon fordi avstanden mellom meg og de jeg skulle intervjuer var ganske stor og med tanke på covid-19 situasjonen. Etterarbeidet etter intervjuene har gått ut på å transkribere de to forskjellige intervjuene. Når jeg gjennomførte intervjuene fikk jeg ikke bruk for oppfølgingsspørsmål fordi begge intervju objektene svarte godt og utfyllende på hovedspørsmålene.

3.1 Forskningsetikk.

Igjennom min forskningsprosess har jeg notert ned flere sider med transkribering av intervjuer. Og dette er gjort på grunnlaget av at vi ikke fikk lov til å ta opp intervjuene som ble gjennomført. Dette innebærer da at mine transkriberinger er hva jeg kunne huske av svar etter intervjuene, og hva mine tanker rundt intervjuene var. Dette kan føres som en mulig feilkilde. Og det er fordi min empiri er basert på hva jeg husker og oppfattet som viktig informasjon fra mine intervjuer. Men om jeg hadde kunne tatt opptak av intervjuene ville det kanskje ha kommet fram mere og annen informasjon jeg ikke fikk med meg fra intervjuene. Men jeg er ganske sikker på at det jeg har fått med i transkriberingen og empirien som er skrevet her er et godt inntrykk av hva som ble sagt i begge intervjuene. Jeg kan med ganske

stor sikkerhet si at jeg ikke tror jeg mangler noen store eller revolusjonerende punkter fra intervjuene som ville gitt et annerledes resultat.

Noe annet som også kan bli en mulig feilkilde er mengden intervjuer jeg har hatt. Jeg har da bare gjennomført to intervjuer for denne bacheloren, men ble egentlig anbefalt å ha tre intervjuer. Men etter flere måneder med sending av mail til forskjellige barnehager uten å få noe svar forsto jeg at det kom til å bli vanskelig. Jeg innså at jeg måtte bare ta de intervjuene som var mulige å få nå. Muligheten for at jeg hadde fått annen informasjon og kanskje et annet resultat om jeg hadde hatt flere intervjuer er der. Men av min erfaring fra å snakke med pedagogiske ledere under min praksis og disse intervjuene vil jeg tenke at statistisk sett er muligheten for like svar ganske stor.

En ting jeg burde ha gjort er utvidet intervju guiden min og laget flere spørsmål. De spørsmålene jeg har tatt med er veldig spesifisert inn på markeringen av id al-fitr. Men jeg kunne ha spurt enda mer om hvordan de gjennomfører og planlegger markeringer generelt. Det kunne vært med å bidra til litt mere fylde og empiri til oppgaven.

At mine intervju objekter ikke var i fasen hvor de hadde begynt planleggingen av markeringen av id al-fitr. Det beste hadde vært å få gjennomført intervjuene en eller to uker før markeringen av id al-fitr skulle gjennomføres. For den informasjonen jeg har fått igjennom mine intervjuer er fra eldre markeringer og mere en blanding av flere markeringer. Det hadde også vært optimalt å få observere noen av planleggingsmøtene som gjennomføres. Bare for å se mere av foreldresamarbeids siden av denne oppgaven. Jeg burde også muligens spurt flere spørsmål angående foreldresamarbeidet og hva de tenker rundt dette.

Den siste feilkilden jeg vil ta med er at intervjuene er gjennomført på telefon og ikke fysisk. Dette fører til at jeg ikke har fått muligheten til å lese kroppsspråket til de som ble intervjuet, og kunne brukt dette som en kilde til informasjon. Og jeg har i ettertid tenkt på at jeg kunne gjennomført intervjuene på en av de forskjellige videosamtale plattformene. Dette ville ført til at jeg kunne lest kroppsspråket og sett ansiktene deres når jeg holdt intervjuene. Men det er ikke sikkert at dette ville gjort en stor forskjell på hva jeg har skrevet ned i transkriberingen min av intervjuene som ble gjennomført. Selv om det kanskje ikke hadde hatt noe å si i det ferdige resultatet ville jeg personlig heller hatt intervjuene ansikt til ansikt istedenfor over telefonen eller på en data eller liknende.

4.0 Resultat/empiri.

Igjennom mine to intervjuer har jeg stilt tre spørsmål og fått gode utfyllende svar. Jeg kommer til å referere til de to forskjellige intervju objektene som L og E. Det første spørsmålet går ut på forberedelses prosessen de pedagogiske lederne gjennomfører før markeringen av id al-fitr. L har mye erfaring med denne prosessen, de har en komite som er rettet spesifikt mot planlegging av markeringer i barnehagen. Denne komiteen lagde et grundokument som alle avdelingene kunne bruke under markeringene og bruke som inspirasjon. Det viktige var at noe i dokumentet er obligatorisk og noe er frivillig, slik at alle avdelingene har lik kvalitet på markeringene. Komiteen starter å planlegge aktivitetene og gjøre forberedelsene en til to måneder før selve markeringen. De hadde da ansvaret for å finne alt materiale og de forskjellige aktivitetene som skulle gjennomføres. Det innebar at de fant fram relevante sanger og videoer, og at de krev ut det som var relevant for aktiviteter som skulle gjennomføres før og under markeringen.

På E sin avdeling har de større fokus på foreldresamarbeid når det gjelder forberedelsene. De starter med å ta opp dette temaet på foreldresamtalene. Og der var det flere av foreldrene som er muslimer som gjerne ville hjelpe til med forberedelsen og gjennomføringen. De inkluderte foreldrene i planleggingsmøtene som handlet om markeringen av id al-fitr.

Det neste spørsmålet handlet om dette med foreldresamarbeid. E hadde allerede svart på dette spørsmålet i samtalen rundt det første spørsmålet. Og ville understreke at foreldrene hadde en stor del i markeringen og planleggingen. På L sin avdeling brukte de ikke foreldresamarbeid som en like stor ressurs. Mest fordi de ikke har hatt foreldre som har vært villige til å delta, men de gir alle foreldrene muligheten om de vil. L var veldig tydelig på at de gjerne vil bruke det som en ressurs i senere tid om det kommer foreldre som har lyst til å delta. Men at de heller ikke kan tvinge noen til å ville delta i forberedelser eller markering. Og at de i tidligere år har hatt foreldre som ville delta, men at det varierer fra år til år.

Det siste spørsmålet gikk på selve gjennomføringen av markeringen på de to avdelingene. E sin avdeling brukte her igjen mye foreldresamarbeid. De brukte de som en ressurs for at de kunne være med å vise barna selv hvordan de feirer det hjemme. Barna som da hadde sine foreldre til å vise ble veldig stolte og deltok selv i å vise forskjellige aktiviteter. De hadde

også flere forskjellige retter til lunsj som både foreldre og ansatte hadde bidratt med. De utførte også hennamaling og flere forskjellige andre aktiviteter. I tillegg til aktivitetene jeg allerede har nevnt hadde ofte foreldrene med dadler som barna kunne smake på, dette var mer en kulturell aktivitet fra landet de vokste opp i.

På avdelingen til L bruker de da det dokumentet de har utviklet i den komiteen som spesifikt har ansvar for markeringene i barnehagen. Avdelingen bestemmer på forhånd hvor mange dager de tenker å bruke på markeringen og forberedelsene. De velger alltid å ha markeringen etter at de barna med muslimsk bakgrunn har feiret hjemme. Her jobber de også mye med å skape samme forventning og en type ventetid som en gjør når det kommer til feiring av jul. Det jobbes også med å skape feststemning for hele barnehagen, og at de skal ha noen felles aktiviteter sammen. De bruker også hennamaling og har forskjellige matretter.

Dette er et sammendrag av mine transkriberinger av de to intervjuene. I dette sammendraget har jeg tatt med den informasjonen jeg mente var relevant for oppgaven. Jeg har ikke tatt bort noe viktig informasjon eller noe informasjon som kan motstride den problemstillingen jeg skriver om. Men jeg har fortsatt valgt å bare ta med et sammendrag og ikke hele transkriberingen. Dette er gjort fordi hele transkriberingen av begge intervjuene hadde tatt opp for mange ord av denne oppgaven og blitt for lang. Empirien jeg skal ta utgangspunkt i er dette som står skrevet her og teorien som er gjort rede for i teorikapitlet. Resultatene av intervjuene skal være med i drøftingen som kommer senere i oppgaven. Under vedlegg 1 finner man også intervjuguiden som er brukt for å gjennomføre intervjuene.

5.0 Drøfting.

5.1 Islam og id al-fitr.

For å starte denne drøftingsdelen av teksten skal jeg gi litt basis informasjon om islam i Norge i dag og feiringen av id al-fitr. «I dag er islamske trossamfunn størst av dem, med et samlet medlemstall på omkring 150 000 ifølge SSB 2016.» (Sødal, 2018, s. 62). Igjennom dette sitatet ser vi at det islamske trossamfunnet er den nest største religionen i Norge etter kristendommen. Dette betyr at muligheten for at mange pedagogiske ledere kommer til å ha barn med muslimsk bakgrunn på sin avdeling er stor i Norge. Og dette er enda en grunn til

hvorfor det er viktig at vi er klar over hvordan markeringer av høytider forgår og hvilke krav som settes til oss.

Islam er den nest største verdensreligionen. Og islam har koranen som sin hellige bok, men i tillegg til denne har de hadith som er nedskrevne korte historier. Id al-fitr kan også bli referert til som lille id, fordi id al-adha kan bli referert til som store id. Ordet id al-fitr betyr «fest over fasten», og den er derfor en markering av slutten på ramadan (Hovdelien et al., 2017, s 96). Tradisjonelt sett feires denne dagen med bønn på morgen, der samles alle for en felles bønn som gjennomføres utendørs. Det er også god mat og gaver sammen med familie og besøk. (Hovdelien et al., 2017, s. 96).

Igjennom mine funn så kan vi se litt mere på hvordan barnehagen kan gjennomføre markeringen. De to som er sett på her har mye inspirasjon fra hvordan id al-fitr tradisjonelt feires hjemme. De to barnehagene vi ser i min empiri har en ganske lik markering av dagen i barnehagen. De har hatt med både musikk og mat som er lik for den kulturen de skal representere, men også historier som vanligvis er knyttet til den høytiden de skal markere. Og fokuset står stort på at denne markeringen skal være med å bidra til mangfoldet og inkluderingen i barnegruppen. Det er også igjennom fag og teori delen lagt rette for noen krav som settes til pedagogiske ledere og ansatte i barnehagen når det kommer til markeringer. Rammeplanen nevner flere ganger hvilke krav som settes, og jeg har tidligere sitert to av dem. Der sies det blant annet at mangfoldet skal brukes som en ressurs som skal bidra til det pedagogiske arbeidet (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 9). Dette legger også grunnlaget for hva som forventes av de ansattes holdning til forskjellige kulturer og religioner.

5.2 Krav til de ansatte.

Det er krav til at barnehagene skal markere de viktigste høytidene i religionene som er representert i barnehagen. Noen av de som setter krav til barnehagen er rammeplanen for barnehagen. Som skrevet i teori delen handler dette om at personalet skal gi barna kjennskap til andre religioner og kulturer som er representert i barnehagen. Dette er for å skape en forståelse for hverandre og at barna skal kunne lære mere om hverandre. Det skaper også en følelse av anerkjennelse og at alle barna skal føle seg sett og representert. Og selv om noen ansatte kan se på markeringer som en utfordring og noe som kan være skummelt så er det et

krav. Dette er et krav på grunn av akkurat dette, og slik at det kan være garantert at de barna med forskjellige religioner kan vite at de viktigste høytidene i sin religion kommer til å bli markert. Eller det er håpet at dette kravet kan føre til at det alltid blir markert i alle barnehager som skal gjøre det.

Dette gjelder ikke bare for markeringer, men også selve barnehagehverdagen. Alle barna skal føle seg sett i hverdagen, ikke bare når det er en markering. Men selv om dette er et krav er det flere barnehager som kanskje nøler på grunn av lite informasjon eller erfaringer med markeringer. Dette påvirker også hvilke markeringer som blir gjennomført og hvilken kvalitet de gjennomføres i. Det kan også variere fra avdeling til avdeling i en barnehage hvordan det gjennomføres. Men vi ser også at begge mine intervju objekter har valgt å markere denne dagen ganske likt. Påvirkningen til dette kan være at de begge hadde samlet inn relevant informasjon de trengte. Og at aktivitetene og ressursene som skulle brukes var nøye planlagt før selve markeringen. Dette sier de ble gjort for at det skal være enklere for dem når dagen kom, og for at alle skal ha muligheten til å markere dagen med lik kvalitet.

Dette er grunnen til at intervju objekt L sin barnehage valgte å starte en komite. I denne komiteen sitter det en blanding av foreldre og ansatte. Det er foreldre og ansatte fra forskjellige avdelinger. Dette kan være med på å bidra til at de avdelingene som kanskje ikke har foreldre som ønsker å delta kan de fortsatt høre hva foreldre fra andre avdelinger foreslår og har å si. De har hovedfokus på markeringer av høytider i hele barnehagen, dette er fordi de vil at alt skal ha samme kvalitet. Det dokumentet de kommer med til hver markering som skal gjennomføres i denne barnehagen skal være som en guide. Det er en del av opplegget som er obligatorisk, kanskje fellesaktiviteter ute. Men noe av den er ikke obligatorisk og har flere forskjellige forslag til hvilke aktiviteter avdelingen kan gjennomføre. På denne måten kan de forsikre seg om at alle barna kna få den samme kvaliteten på markeringen som de andre. Det gir også barna noen felles aktiviteter å snakke sammen om og gir en fellesskapsfølelse. Denne komiteen kan brukes som en god ressurs for alle de ansatte i barnehagen som skal gjennomføre markeringer av forskjellige høytider. Igjenom å ha noen som er satt til å finne informasjon, ressurser og aktiviteter som alle de forskjellige avdelingene kan gjennomføre kan det bidra til å gjøre prosessen enklere for alle. Så dette kan være et effektivt tiltak eller ide å bruke.

5.3 Tilnærming til mangfold.

At noen ansatte i barnehagen kan synes dette med markeringer av forskjellige høytider er skremmende kan være forståelig. Og personalets innstilling til markeringer av forskjellige høytider fra forskjellige kulturer har en påvirkning på gjennomføringen. Og en tilnærming til mangfold kan være som et problem. Dette betyr at de ikke ser på tilnærmingen til mangfold som en ressurs, men en utfordring eller et problem. Ordet problem kan virke veldig sterkt, men i dette tilfellet er det brukt for å understreke at det er et problem å ha denne holdningen til mangfold. Det kan være med å bidra til at flere i barnehagen ikke føler at sin kultur eller religion blir sett på som viktig. Dette kan påvirke barna og barnehagens forhold eller samarbeid med foreldrene.

Dette innstillingen til mangfold knyttes ofte til en monokulturell tradisjon som bygger på at den mest representerte religionen blir representert i det pedagogiske arbeidet. Dette vil føre til at de andre kulturene og religionene i barnehagen blir bortglemt og ikke respektert eller representert. Men som vi kan se i mine intervjuer så kan det være enkle tiltak som skal til for å gjennomføre en markering. Igjennom å planlegge og bruke barnas foreldre som en ressurs kan det være med å gjøre hindringene mindre. Også ved å rådføre seg med andre kollegaer i sin barnehage eller andre barnehager kan en få gode tips. Ved å se på det som en ressurs for å jobbe med mangfold og forståelse for hverandre i barnegruppen kan man bidra med mye godt. Igjennom mine intervjuer kan man se at verken intervju objekt L eller E har en problematisk tilnærming til mangfold i barnehagen. Og i de fleste barnehager i Norge er dette ikke den mest utbredte holdningen eller tilnærmingen til mangfold.

Den andre siden av denne teorien om personalets tilnærming til mangfold er å ha en ressursorientert tilnærming til mangfold. Denne tilnærmingen til mangfold går på at personalet bruker den flerkulturelle barnegruppen til sin fordel. Og at de ser på det som en ressurs som kan brukes i utviklingen av inkludering og forståelse blant barna. De to pedagogiske lederne som ble intervjuet har begge en ressursorientert tilnærming til mangfold. Intervju objekt L har flere forskjellige kulturer og religionen som er representert i sin barnegruppe. Dette er også grunnen til at de har en komite som er satt til planlegging av markeringer. De har mange forskjellige høytider som skal markeres, og denne komiteen brukes for at markeringer skal være enkle å gjennomføre og planlegge. Når barnehager ser på mangfold som en ressurs kan det føre til at alle føler seg anerkjent. Dette kan også brukes på

hverdagslig anerkjennelse av barnas forskjellige kulturer og bakgrunner. Igjennom å bruke leker som ser ut som barna og forskjellige gjenstander som er typiske for barnas kultur og religion.

5.4 Synliggjøring i hverdagen.

«Det at ulike barn finner gjenkjennelse i barnehagens leker og utstyr er viktig for barnas selvbilde og identitetsdanning.» (Gjervan et al., 2012, s. 68). Her ser vi viktigheten av hvorfor barn trenger leker og forskjellige aktiviteter i hverdagen som representerer dem. Dette er en viktig nøkkel for identitetsdanning i barnehagen. Om barnehager bare har fokus på kulturer og religioner når det er høytider eller markeringer av høytider er det også bra. Men at mangfold burde være en hverdagslig ting som gjennomsyrrer barnehagen er enda viktigere. Både intervju objekt L og E sa at de begge jobber med mangfold og anerkjennelse igjennom hele året. Dette var for at de barna som er kristne og vokser opp med norsk kultur hjemme blir representert hele tiden naturlig. Fordi dette er den kulturarven Norge som land har og som blir en naturlig del av barnehagen, og de som jobber der. Men ved å få inn flere kulturer og religioner som en del av det hverdagslige pedagogiske arbeidet kan vi bidra med å gi et mer realistisk syn på den nasjonen vi lever i. Norge som land i dag er representert av mange forskjellige kulturer og religioner og dette reflekteres i barnegruppene i barnehagene i Norge.

Ved å ikke synliggjøre de andre kulturene representert gir vi uttrykk for at noen kulturer er viktigere enn andre. Og når vi bruker de ressursene vi har til å representere mangfoldet som en del av hverdagen kan dette bidra godt til kulturen barnehagen skaper. Dette kan da gjøres igjennom små forskjeller, som lekene som blir valgt i barnehagen eller er tilgjengelig for barna. Kanskje noen av foreldrene er villige til å la barna ta med noen gjenstander fra hjemmet til barnehagen. Men også ved å snakke med foreldrene om hvilke gjenstander eller leker de har hjemme og som barna er interessert i. Her igjen handler det om å bruke de ressursene vi har rundt oss, og se hva de kan brukes til. Kanskje kan man allerede gjenstander eller leker i barnehagen som kan tas fram og brukes som er inkluderende for alle. Også ved å inkludere andre historier enn de vi tradisjonelt sett har lest i barnehager i Norge de siste årene. Dette er små grep som kan være med på å gjøre kultur og religion til en del av hverdagen. Og at de ansatte kan bruke gjenstandene og historiene i samlingsstund eller i oppdelte grupper med barna på en helt vanlig dag. Men det er også viktig at ikke hver samlingsstund eller

aktivitet alltid skal handle om kultur eller religion. Poenget er å gjøre det tilgjengelig for barna, og at de skal se leker og gjenstander de kan kjenne igjen fra hjemmet i barnehagen.

5.5 Rollemodeller og danning.

Pedagogiske ledere og ansatte i barnehage skal være rollemodeller for barna og kan være dette igjennom å vise tydelig sin positive holdning til mangfold. Mangfold er et begrep som rommer mange tematikker og grupper, så under det begrepet er det flere ting som kan skrives om. Hovedsakelig i denne oppgaven har jeg skrevet om mangfold i lys av religion og kultur, men jeg kommer også litt innpå kjønn i neste avsnitt. Dette er bare for å understreke et poeng selv om denne oppgaven ikke handler om mangfold i lys av kjønn og seksualitet.

Dette gjelder ikke bare kultur og religion, men også hvilke kjønn som er representert av ansatte. Igjennom dette kan vi bruke personalets erfaringer som en ressurs også. Om en ansatt gruppe har ansatte med forståelse kunnskap og erfaring med noen av religionene og kulturene. Ved å ta i bruk denne informasjonen kan det gjøre det enklere for de ansatte som kanskje ikke har erfaring med markering av noen av høytidene fra før. Alle som jobber i en barnehage har noen egenskaper som man kan bruke som ressurser på samme måte som dette. Og ansatte på en avdeling vet ofte hverandres styrker og svakheter, og hvilken bakgrunn, kultur eller religion de andre ansatte har. Denne informasjonen er velig nyttig i situasjoner som dette. Dette å se hvor mange ressurser man egentlig har rundt seg kan være vanskelig om ingen forteller at de har erfaring. Men ved å kjenne de ansatte og foreldrene godt kan det gjøre det enklere å spørre og bruke informasjonen til fordel for avdelingen og barna. Og dette å være rollemodeller for barna er en jobb vi som ansatte i barnehagen må tenke på hele tiden. Det er måten vi snakker til barn og de voksne, hvordan vi leker med alle eller representerer alle i barnehagen. Barn fanger fort opp hva de voksne gjør og hermer etter oss. For de voksne i barnehagen er en stor del av barnets danningsspross.

Danning er en prosess alle vi mennesker går igjennom og en del av den skjer i barnehagen. Sagberg legger til grunn for tre forskjellige måter å lære bort religion på som grunnlaget for danningssprossen. De tre er å lære religion, å lære om religion og å lære av religion. Den første er mest vanlig brukt i trossamfunnet selv og ikke i barnehagen eller skolen. Men å lære om religion er en modell de bruker i grunnskolen, der handler det om å lære for videre

utdanning og kunnskap. Og den siste å lære av religion er den som er enklest å bruke i barnehagen. Denne brukes som grunnlaget for å lære bort religion til barna igjennom å ikke bare lære om den, men å lære av den. Dette er en modell som kan ligge til grunn for arbeidet med markeringer av høytider i barnehagen. Men også til bruk i det hverdagslige pedagogiske arbeidet som skal gjøres i en barnehage (Sagberg, 2012, s. 44 & 45). Disse tre er bare et eksempel på hvordan religion kan læres bort i barnehagen eller på andre arenaer. Ut ifra mine intervjuer vil jeg si at begge intervju objektene (L & E) bruker denne type metode for å lære religion til barnegruppen. De begge hadde fokus på at det skal læres igjennom å gjøre og oppleve, ikke sitte ned å læres bort i en grunnskole type setting. Og de begge hadde fokus på at dette er noe som kan jobbes med hele tiden i barnehagen, ikke bare når det er en markering. Eller når det er en spesiell høytid, selv om det da er enda viktigere på disse dagene.

En del av dannelsesprosessen er dette begrepet inkludering. I teori delen har jeg definert begrepet inkludering og det handler om at alle skal finne sin plass. Litt som at i dannelsesprosessen finner vi vår plass som menneske, handler inkludering om at alle skal finne en plass, i dette tilfellet i barnehagen. Igjennom markeringer av høytider i barnehagen kan det bidra til følelsen av å være inkludert både i barnegruppen og generelt. Og for å bidra til inkluderingen i barnehagen må vi inkludere alle de høytidene som skal markeres og passe på at barna inkluderer hverandre i aktivitetene i hverdagen. Dette er da enda ett krav som er satt til pedagogiske ledere og de ansatte i barnehagen. Rammeplanen for barnehagen har satt krav for inkludering. «Sørge for et inkluderende fellesskap og legge til rette for at barna kan bidra i egen og andres læring.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Dette kravet er knyttet til at barnehagen skal fremme læring. Og i dette tilfellet fremme læring om barnas og andres kultur og religion.

5.6 Foreldresamarbeid.

Foreldre samarbeid kan også brukes som en ressurs når det gjelder markeringer i barnehagen. Barn i denne alderen har som oftest ikke valgt religion selv, og derfor har de i de fleste tilfeller samme religion som foreldrene. Og foreldresamarbeid er en ressurs barnehager bruker i mange sammenhenger, det er en stor del av barnehagen. Igjennom foreldresamtaler eller bare korte samtaler ved avlevering og henting av barn. De fleste ansatte i barnehagen har en god dialog med foreldrene til barna og burde kunne bruke dette også i samtalen om markeringer i barnehagen.

Intervju objekt E er den som har brukt dette som ressurs mest som jeg viser til i min empiri. I denne barnehagen har foreldrene vært en stor del av planleggingen og gjennomføringen av markeringen av id al-fitr. Ved å snakke med foreldrene og at de er villige til å være med på markeringen fikk de resultatet av barn som var veldig stolte. Barna som fikk ha sine foreldre der fikk en følelse av å bli sett og var stolte over å kunne vise fram en del av sin kultur og religion. Når barn begynner i barnehagen møter de en helt ny arena med andre verdier og barn med andre trostradisjoner enn de møter i familien. Derfor er dette med å synliggjøre barnas individuelle tro og tradisjoner viktig. Dette kan være med på å fremme respekt og forståelse for hverandre i barnegruppen. Også ved å inkludere foreldrene eller bare det å gi dem muligheten for inkludering er å vise at barnehagen respekterer deres valg av religion. Dette er også en viktig del av at barnet ikke skal føle at det er en konflikt imellom hvem de kan være hjemme og i barnehagen. Alle barn i barnegruppen skal føle at de kan uttrykke seg slik som de kan gjøre hjemme.

Foreldresamarbeid går ikke bare på hvordan en markering skal gjennomføres eller om å ha ressurser til å representere alle religioner og kulturene representert i barnehagen. Det handler om å vise foreldrene at vi som ansatte har respekt for dem, og at vi respekterer barnet deres. Og dette kan være en god start på et godt samarbeid mellom barnehagen og foreldrene. Som vi kan se i empirien min så har intervju objekt L en annen erfaring med foreldresamarbeid enn det intervju objekt E har. E har erfart mye godt foreldresamarbeid med foreldre som har hatt veldig lyst til å bidra, spesielt mødrene. L har gitt foreldrene muligheten til å være med aktivt i både planleggingen og gjennomføringen av markeringen av id al-fitr. Men her har ikke foreldrene hatt enten muligheten eller lysten til å være med på planleggingen og gjennomføringen av markeringen. Dette gjelder bare markeringen av id al-fitr, jeg vet ikke om det samme gjelder for andre høytider som har blitt markert i den barnehagen. At foreldrene ikke ville være med betyr ikke at denne avdelingen har et dårlig foreldresamarbeid med disse foreldrene. Men det kan være forskjellige årsaker for hvorfor de ikke kan, det kan være jobb eller generelle ting i hverdagen som hindrer dem. Det viktigste er at foreldrene vet at de har muligheten om de vil og at det ikke er for seint å si i fra at noen av dem vil være med å hjelpe til. Og at de ikke må være med på alt, de kan være med på bare planlegging og bidra med forskjellige ideer. Eller så kan de bare være med på markeringen og bidra til det som skal være den dagen, eller begge deler selvfølgelig.

6.0 Oppsummering/avslutning.

Jeg startet denne oppgaven med problemstillingen «*Hvordan kan man synliggjøre mangfoldet gjennom høytidsmarkering i barnehagen?*». Og denne har fulgt med igjennom hele oppgaven. Jeg begynte med å forklare hvorfor jeg hadde valgt denne problemstillingen og fortalte mine personlige og akademiske grunner til hvorfor jeg valgte den. De er fortsatt de samme etter jeg har skrevet oppgaven og sett igjennom mange teorier og empirien min. Deretter la jeg fram teorien og de forskjellige begrepene jeg skulle bruke igjennom oppgaven. Det var teori fra både religions faget, men også flere fag fra barnehagelærer studiet. Dette ble fordi mange av våre fag flettes inn i hverandre. Og fordi nesten alle fagene tar for seg tematikkene mangfold og inkludering. Og dette var to sentrale begreper igjennom denne oppgaven. Det er også en egen del av oppgaven hvor jeg nøye forklarer hvilke metode jeg har brukt og grunnen til valget mitt. Der ta jeg også for meg noen feilkilder jeg tenkte kunne være relevante for oppgaven. Deretter la jeg fram all empirien min som var innsamlet igjennom to intervjuer med to pedagogiske ledere i barnehager. Denne empirien var et sammendrag av transkriberingen jeg hadde gjort fra de to intervjuene.

Den største delen av oppgaven var drøftingen og der har jeg tatt for meg flere sider av hvordan det er å markere høytider i barnehagen. Der har jeg startet med å skrive noen fakta om islam som religion og hvordan feiringen av høytiden id al-fitr kan gjøres i hjemmet. Deretter har jeg tatt for meg de mange kravene blant annet rammeplanen for barnehagen setter for de ansatte i barnehagen. Og at det faktisk er et eget punkt i den som sier at de viktigste høytidene i de representerte religionene i barnehagen skal markeres. Det er også skrevet om forskjellige måter å tilnærme seg mangfold på. Her er det sett på to forskjellige sider hvor en er tydelig den positive og kanskje rette måten å tilnærme seg mangfold på. Men også vist en problem innstilt side av tilnærmingen som også er relevant og realistisk. Jeg har skrevet om hvilke konsekvenser begge tilnærmingene kan ha både positivt og negativt.

Også at synliggjøringen av religioner og kulturer i barnehagen ikke bare trenger å finne plass under markeringer av høytider. Men at det også har en plass i hverdagen. Der har jeg også lagt til flere eksempler på måter man kan synliggjøre dette i hverdagen, igjennom leker, gjenstander på avdelingen og igjennom historier som leses i barnehagen. Men jeg har også hatt fokus på hvordan barnehage ansatte er store rollemodeller for barna og hvilket ansvar de

har til å vise mangfold og inkludering. Og hvordan de er en stor del av dannelsesprosessen. Og at inkludering er en stor del av den.

Men kanskje det viktigste poenget som er tatt opp i denne oppgaven er foreldresamarbeid. Dette er noe barnehagelærere og ansatte jobber med hele tiden i mange aspekter av barnehage hverdagen. Og at dette er en stor ressurs for planleggingen og gjennomføring av markeringen av høytider. Jeg understøtter også at det ikke alltid er foreldre som har tid til å være en del av denne prosessen, men at det ikke betyr at foreldresamarbeidet i barnehagen er noe dårligere.

Det er flere sider av denne bacheloren som kan forskes videre på og dette kan forskes på, og på flere forskjellige måter enn jeg har gjort. Den kan gjennomføres med observasjon som metode, hvor fokuset kan være mer rettet mot barna under markeringen. Og mindre på prosessen før og planleggingen som gjennomføres. Det er også mye forskning gjort på denne tematikken tidligere som jeg ikke har tatt med, men som kan være veldig interessant å bruke til videre forskning.

Som konklusjon på oppgaven vil jeg si at å markere høytider i barnehagen er veldig viktig for å bidra til mangfoldet og inkluderingen i barnehagen. Og at det ikke er så avansert som man kanskje lager det til i hodet sitt. Men at barnehagene fortsetter å ha fokus på mangfold og inkludering generelt i barnehage hverdagen burde være et stort fokus.

9.0 Litteraturliste.

- Hovdelien, O., Einarsen, S. L., Giæver, K & Hidle, K-M. W. (2017). *Minoritetsreligioner i barnehagen*. Fagbokforlaget.
- Sagberg, S. (2012). *Religion, verdier og danning: Barnas møte med de store spørsmål i livet*. Fagbokforlaget. (Sagberg, 2012, s.)
- Sødal, H. K. (2018). *Kristen arv og tradisjon i barnehagen* (6. utg.). Cappelen Damm.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen: Forskrift om rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Sjøvik, P. (2014). *En barnehage for alle: spesialpedagogikk i barnehagelærer utdanningen* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Glaser, V. (2019). *Foreldresamarbeid: barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Gjervan, M., Andersen, C. E & Bleka, M. (2012). *Se mangfold!* (2 utg.). Cappelen Damm.
- Morken, I (2016). *Pedagogiske fenomener: en innføring*. Cappelen Damm.

10.0 Vedlegg 1.

Intervjuguide bachelor 2022

Problemstilling: Hvordan kan man synliggjøre mangfoldet gjennom høytidsmarkering i barnehagen?

	Spørsmål
Bakgrunn	Hvor lenge har du jobbet som pedagogisk leder i barnehagen?
Id al-fitr	Hvilke forberedelser gjør du som pedagogisk leder og din avdeling før markeringen av id al-fitr? Hvordan foregår selve gjennomføringen av markeringen av id al-fitr på din avdeling?
Foreldresamarbeid	Bruker du foreldresamarbeid som en ressurs?
Mangfold	Hvordan bruker dere høytidsmarkeringer som en mulighet til å jobbe med mangfold?